

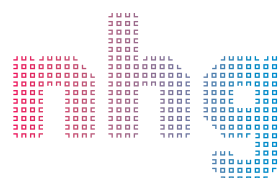

Totstandkoming en methoden

NHG-Behandelrichtlijn Fasciitis plantaris

april 2021

© Nederlands Huisartsen Genootschap,
Cluster Richtlijnontwikkeling en Wetenschap

Nederlands
Huisartsen
Genootschap

Inhoud

1 Samenstelling werkgroep	3
2 Inleiding	4
2.1 Doel van de NHG-Behandelrichtlijn	4
2.2 Afbakening van het onderwerp	4
2.3 Werkwijze	4
2.4 Gebruikers van de richtlijn	4
2.5 Patiëntenperspectief	4
2.6 Presentatie	4
2.7 Implementatie	4
2.8 Juridische status van richtlijnen	4
2.9 Delegeren van taken	4
2.10 Inbreng van de patiënt	5
2.11 Belangenverstrengeling	5
2.12 Financiering	5
3 Methoden	6
3.1 Ontwikkelp proces	6
3.1.1 Knelpuntenanalyse	6
3.1.2 Opstellen van uitgangsvragen	6
3.1.3 Zoekstrategie en selectie van literatuur	6
3.1.4 Beoordeling en gradering wetenschappelijke bewijs	6
3.1.5 Doelmatigheid	6
3.1.6 Synthese van bewijs en opstellen van aanbevelingen	6
3.2 Commentaar- en autorisatiefase	7
3.3 Procedure voor herziening	7
Bijlagen	8
Bijlage 1 Uitgangsvragen	8
Bijlage 2 Zoekstrategieën	8

1 Samenstelling werkgroep

De werkgroep bij behandelrichtlijnen wordt op bureauniveau vanuit de afdeling Richtlijnontwikkeling en Wetenschap van het NHG samengesteld.

Werkgroeplid	Affiliatie en instelling
Egbert de Jongh	Wetenschappelijk medewerker NHG, arts
Dr. Marloes Minnaard	Wetenschappelijk medewerker NHG, huisarts
Miranda Kurver	Senior wetenschappelijk medewerker NHG, huisarts
Dr. Margriet Bouma	Senior wetenschappelijk medewerker NHG, huisarts n.p.
Lia Boelman	Wetenschappelijk medewerker NHG, huisarts n.p.
Dr. Jacintha van Balen	Senior wetenschappelijk medewerker NHG, huisarts
Dr. Ton Kuijpers	Senior wetenschappelijk medewerker NHG
Dr. Alma van de Pol	Wetenschappelijk medewerker NHG, huisarts

De werkgroep werd ondersteund door de volgende medewerkers van het NHG:

- Lian Hielkema, medisch informatiespecialist
- Carla Sloof, medisch informatiespecialist
- Léonie Langerak, secretaresse

2 Inleiding

2.1 Doel van de NHG-Behandelrichtlijn

Deze behandelrichtlijn geeft aanbevelingen voor de behandeling van patiënten met fasciitis plantaris.

2.2 Afbakening van het onderwerp

Het sterke vermoeden van fasciitis plantaris is in deze NHG-Behandelrichtlijn het uitgangspunt voor het beleid. De gegevens in de onderdelen 'Achtergronden' en 'Diagnostiek' in de behandelrichtlijn zijn ontleend aan algemeen geldende en gangbare bronnen, zoals (multidisciplinaire) richtlijnen en recente overzichtsartikelen en leerboeken.

Deze richtlijn gaat uit van de uitgangsvragen over beleid die de werkgroep aan het begin van het traject heeft vastgesteld.

2.3 Werkwijze

De ontwikkeling van de NHG-Behandelrichtlijn is gestart in 2019. In een vergadering heeft de werkgroep de conceptringrichtlijn besproken. Daarvoor is de literatuur systematisch samengevat en vertaald in aanbevelingen voor de praktijk (zie ook paragraaf 3.1).

2.4 Gebruikers van de richtlijn

De richtlijn is primair ontwikkeld voor huisartsen.

2.5 Patiëntenperspectief

De behandelrichtlijn is in de commentaarrronde aangeboden aan Patiëntenfederatie Nederland.

2.6 Presentatie

Deze versie van de NHG-Behandelrichtlijn is een inhoudelijke herziening van wat eerder een onderdeel was van de Farmacotherapeutische Richtlijn (FTR) Hielpijn/voetklachten, met heldere en korte aanbevelingen en een transparante en expliciete verantwoording van de wijze waarop de aanbevelingen tot stand zijn gekomen.

2.7 Implementatie

In de verschillende fasen van de richtlijnontwikkeling is rekening gehouden met de implementatie van de richtlijn en de daadwerkelijke uitvoerbaarheid van de aanbevelingen. Daarbij is expliciet gelet op factoren die de invoering van de richtlijn in de praktijk kunnen bevorderen of belemmeren.

2.8 Juridische status van richtlijnen

Richtlijnen bevatten geen wettelijke voorschriften, maar aanbevelingen die zo veel mogelijk op bewijs gebaseerd zijn. Zorgverleners kunnen aan de aanbevelingen voldoen in het streven om kwalitatief goede of 'optimale' zorg te verlenen. Aangezien deze aanbevelingen gebaseerd zijn op 'algemeen bewijs voor optimale zorg' en de inzichten van de werkgroep hierover, kunnen zorgverleners op basis van hun professionele autonomie zo nodig in individuele gevallen afwijken van de richtlijn. Het persoonlijk inzicht van de huisarts is bij alle richtlijnen een belangrijk aspect. Afwijken van richtlijnen is, als de situatie van de patiënt dat vereist, zelfs noodzakelijk. Afweging van de relevante factoren in de concrete situatie zal beredeneerd afwijken van het beschreven beleid kunnen rechtvaardigen. Dat laat onverlet dat deze behandelrichtlijn bedoeld is om te fungeren als maat en houvast.

2.9 Delegeren van taken

NHG-Behandelrichtlijnen bevatten richtlijnen voor huisartsen. Dit betekent niet dat de huisarts alle genoemde taken persoonlijk moet verrichten. Sommige taken kunnen worden gedelegeerd aan de praktijkassistente, praktijkondersteuner of praktijkverpleegkundige, mits zij worden ondersteund door duidelijke werkafspraken waarin wordt vastgelegd in welke situaties zij de huisarts moeten raadplegen,

en mits de huisarts toeziet op de kwaliteit. Omdat de feitelijke keuze van de te delegeren taken sterk afhankelijk is van de lokale situatie, bevatten de behandelrichtlijnen daarvoor geen concrete aanbevelingen.

2.10 Inbreng van de patiënt

De NHG-Behandelrichtlijnen geven richtlijnen voor het handelen van de huisarts; de rol van de huisarts staat dan ook centraal. Daarbij geldt echter altijd dat factoren van de kant van de patiënt het beleid mede bepalen. Om praktische redenen komt dit uitgangspunt niet telkens opnieuw in de richtlijn aan de orde, maar wordt het hier expliciet vermeld. De huisarts stelt waar mogelijk het beleid vast in samenspraak met de patiënt, met inachtneming van diens specifieke omstandigheden en met erkenning van diens eigen verantwoordelijkheid, waarbij adequate voorlichting een voorwaarde is.

2.11 Belangenverstrengeling

Alle werkgroepleden hebben omdat zij werkzaam zijn bij het NHG de *Code ter voorkoming van oneigenlijke beïnvloeding door belangenverstrengeling* van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) ingevuld. Geen van de werkgroepleden heeft belangenverstrengeling gemeld. De belangenverklaringen zijn te vinden in het kader 'Gerelateerd aan deze richtlijn'.

2.12 Financiering

De totstandkoming van deze richtlijn is gefinancierd door het Nederlands Huisartsen Genootschap.

3 Methoden

3.1 Ontwikkelproces

Het proces van het ontwikkelen van de behandelrichtlijn heeft plaatsgevonden volgens de [Handleiding Ontwikkelen van NHG-Behandelrichtlijnen](#) (2016). Deze handleiding is een verkorte versie van en verwijst waar mogelijk naar de [Handleiding Ontwikkelen van NHG-Standaarden](#) (2015).

3.1.1 Knelpuntenanalyse

Bij de start van het traject zijn knelpunten in beleid geïnventariseerd door de NHG-Adviesraad Standaarden (NAS), afhankelijk van het onderwerp door een wetenschappelijke vereniging, en door de werkgroep.

3.1.2 Opstellen van uitgangsvragen

Op basis van de knelpuntenanalyse zijn uitgangsvragen op het gebied van beleid geprioriteerd en bij voorkeur geformuleerd volgens het PICO-format (*patient, intervention, control, outcome*). Het overzicht van de uitgangsvragen is opgenomen in **[bijlage 1]**.

3.1.3 Zoekstrategie en selectie van literatuur

Voor elke uitgangsvraag is een literatuursearch uitgevoerd door een informatiespecialist van het NHG. Er is in eerste instantie gezocht naar systematische reviews en (buitenlandse) richtlijnen van goede kwaliteit die bruikbaar waren voor de beantwoording van de uitgangsvragen. De gevonden literatuur is gescreend op basis van titel en abstract. Op basis van consensus is de relevantste literatuur geselecteerd en is de volledige tekst van het artikel aangevraagd.

De zoekstrategie die gevolgd is bij het zoeken naar de onderbouwende literatuur, is te vinden bij de webversie van deze behandelrichtlijn (zie richtlijnen.nhg.org).

3.1.4 Beoordeling en gradering wetenschappelijke bewijs

Bij het beoordelen en beschrijven van het bewijs wordt gekeken naar de effectiviteit en veiligheid van de interventies met speciale aandacht voor het bestaan van klinisch relevante verschillen tussen interventies. Waar relevant is de beoordeling en gradering van de kwaliteit van bewijs uitgevoerd volgens de GRADE-systematiek (Grading of Recommendations Assessment, Development and Evaluation), de resultaten zijn samengevat in een SoF-tabel (Summary of Findings).

3.1.5 Doelmatigheid

In deze richtlijn wordt ook aandacht besteed aan doelmatigheid van de verschillende interventies. Kosten heeft de werkgroep meegewogen bij het proces van bewijs naar aanbeveling door aannames hierover te formuleren. Uitgangspunt daarbij is het NHG-Standpunt [NHG-werkwijze keuze geneesmiddelen](#). Er zijn geen formele kosteneffectiviteits- of budgetimpactanalyses uitgevoerd.

3.1.6 Synthese van bewijs en opstellen van aanbevelingen

Voor de twee gestructureerde PICO-vragen is op basis van de volgende criteria een aanbeveling opgesteld:

- voor- en nadelen van de interventie
- kwaliteit van bewijs
- waarden en voorkeuren van patiënten
- kosten
- aanvaardbaarheid
- haalbaarheid

De overige aanbevelingen zijn tot stand gekomen op basis van (informele) consensus binnen de werkgroep.

3.2 Commentaar- en autorisatiefase

In juli 2018 is de conceptrichtlijn beschikbaar gemaakt voor commentaar van huisartsen op het via internet beschikbare ledenforum van huisartsen, HAweb. Er zijn tien commentaren retour ontvangen. Daarnaast is commentaar op de behandelrichtlijn gevraagd van:

- Cesar en Mensendieck Vereniging van Oefentherapeuten (VvOCM)
- Domus Medica België
- Federatie Medisch Coördinerende Centra (FMCC)
- InEen
- Kaderhuisartsen bewegingsapparaat
- Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF)
- Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP)
- Nederlandse Orthopaedische Vereniging (NOV)
- Nederlandse vereniging voor Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde (NVAB)
- Nederlandse Vereniging voor Radiologie (NVvR)
- Nederlandse Vereniging voor Reumatologie (NVR)
- Patiëntenfederatie Nederland
- Vereniging voor Sportgeneeskunde (VSG)
- Verenso vereniging van specialisten ouderengeneeskunde
- Zorgverzekeraars Nederland (ZN)

De NHG-Adviesraad Standaarden (NAS) heeft de richtlijn ook becommentarieerd. Op 18 november 2020 is de behandelrichtlijn becommentarieerd en geautoriseerd door de NHG-Autorisatiecommissie (AC).

3.3 Procedure voor herziening

Deze behandelrichtlijn wordt periodiek herzien. Uiterlijk in 2026 bepaalt het NHG of deze richtlijn nog actueel is. De geldigheid van deze behandelrichtlijn komt eerder te vervallen indien nieuwe ontwikkelingen aanleiding zijn om een herzieningstraject te starten.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Uitgangsvragen

Uitgangsvraag	Cruciale uitkomstmaten (3)
1 Zijn rekoefeningen aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?	• Pijn (3 maanden) • Functiebeperking (3 maanden) • Bijwerkingen
Uitgangsvraag	Cruciale uitkomstmaten (3)
2 Zijn inlegzolen of hakstukken aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?	• Pijn (3 maanden) • Functiebeperking (3 maanden) • Bijwerkingen
Uitgangsvraag	Cruciale uitkomstmaten (3)
3 Is een nachtpalk aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?	• Pijn (3 maanden) • Functiebeperking (3 maanden) • Bijwerkingen
Uitgangsvraag	Cruciale uitkomstmaten (3)
4 Is tapen aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?	• Pijn • Functiebeperking • Bijwerkingen
Uitgangsvraag	Cruciale uitkomstmaten (3)
5 Is dry needling aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?	• Pijn • Functiebeperking • Bijwerkingen
Uitgangsvraag	Cruciale uitkomstmaten (3)
6 Is ESWT aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?	• Pijn (3 maanden) • Functiebeperking (3 maanden) • Bijwerkingen
Uitgangsvraag	Cruciale uitkomstmaten (3)
7 Is een corticosteroïdinjectie aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?	• Pijn • Functiebeperking • Bijwerkingen

Bijlage 2 Zoekstrategieën¹

Uitgangsvraag 1	Zijn rekoefeningen aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?
Zoekdatum	13-01-2020
Database searched	PubMed (25 resultaten)
Zoektermen	(fasciitis, plantar[mh] OR plantar fasciitis[tiab] OR heel spur[tiab] OR painful heel[tiab] OR plantar fasciosis[tiab] OR plantar fasciopathy[tiab] OR plantar heel pain[tiab]) AND (stretching[tiab] OR muscle stretching exercises[mh]) AND (systematic[sb] OR systematic review[pt] OR systematic review[tiab] OR meta-analysis[pt] OR meta-anal*[tiab] OR randomized controlled trial[pt] OR random*[tiab] OR RCT[tiab]) <i>filters: abstract, from 2016/01/01, English/Dutch</i>

¹ Op 2 oktober 2020 deden we een laatste search waarbij we 1 onderzoek vonden dat voldeed aan de selectiecriteria. Het toevoegen van de resultaten van dit onderzoek had geen invloed op de effectschattingen en de kwaliteit van het bewijs en wij hebben dit daarom achterwege gelaten.

Uitgangsvraag 2	Zijn inlegzolen of hakstukken aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?
Zoekdatum	13-01-2020
Database searched	PubMed (33 resultaten)
Zoektermen	(fasciitis, plantar[mh] OR plantar fasciitis[tiab] OR heel spur[tiab] OR painful heel[tiab] OR plantar fasciosis[tiab] OR plantar fasciopathy[tiab] OR plantar heel pain[tiab]) AND (orthotic devices[mh] OR insole[tiab] OR insoles[tiab] OR shoe insert[tiab] OR shoe inserts[tiab] OR orthosis[tiab] OR orthoses[tiab] OR orthotic*[tiab]) AND (systematic[sb] OR systematic review[pt] OR systematic review[tiab] OR meta-analysis[pt] OR meta-anal*[tiab] OR randomized controlled trial[pt] OR random*[tiab] OR RCT[tiab]) <i>filters: abstract, from 2016/01/01, English/Dutch</i>

Uitgangsvraag 3	Is een nachtsplak aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?
Zoekdatum	13-01-2020
Database searched	PubMed (21 resultaten)
Zoektermen	(fasciitis, plantar[mh] OR plantar fasciitis[tiab] OR heel spur[tiab] OR painful heel[tiab] OR plantar fasciosis[tiab] OR plantar fasciopathy[tiab] OR plantar heel pain[tiab]) AND (splint*[tiab]) AND (systematic[sb] OR systematic review[pt] OR systematic review[tiab] OR meta-analysis[pt] OR meta-anal*[tiab] OR randomized controlled trial[pt] OR random*[tiab] OR RCT[tiab])) <i>filters: abstract, English/Dutch</i>

Uitgangsvraag 4	Is tape aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?
Zoekdatum	06-12-2019
Database searched	PubMed (4 resultaten)
Zoektermen	(fasciitis, plantar[mh] OR plantar fasciitis[tiab] OR heel spur[tiab] OR painful heel[tiab] OR plantar fasciosis[tiab] OR plantar fasciopathy[tiab] OR plantar heel pain[tiab]) AND (surgical tape[mh] OR taping[tiab]) AND (systematic[sb] OR systematic review[pt] OR systematic review[tiab] OR meta-analysis[pt] OR meta-anal*[tiab] OR randomized controlled trial[pt] OR random*[tiab] OR RCT[tiab]) <i>filters: abstract, from 2016/01/01, English/Dutch</i>

Uitgangsvraag 5	Is dry needling aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?
Zoekdatum	06-12-2019
Database searched	PubMed (13 resultaten)
Zoektermen	(fasciitis, plantar[mh] OR plantar fasciitis[tiab] OR heel spur[tiab] OR painful heel[tiab] OR plantar fasciosis[tiab] OR plantar fasciopathy[tiab] OR plantar heel pain[tiab]) AND (dry-needling[tiab]) AND (systematic[sb] OR systematic review[pt] OR systematic review[tiab] OR meta-analysis[pt] OR meta-anal*[tiab] OR randomized controlled trial[pt] OR random*[tiab] OR RCT[tiab]) <i>filters: abstract, from 2016/01/01, English/Dutch</i>

Uitgangsvraag 6	Is ESWT aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?
------------------------	--

Zoekdatum	26-09-2019
Database searched	PubMed (109 resultaten)
Zoektermen	((fasciitis, plantar[mh] OR plantar fasciitis[tiab] OR heel spur[tiab] OR painful heel[tiab] OR plantar fasciosis[tiab] OR plantar fasciopathy[tiab] OR plantar heel pain[tiab]) AND (extracorporeal shockwave therapy[mh] OR shock-wave[tiab] OR shockwave[tiab]) AND (randomized controlled trial[pt] OR random*[tiab] OR RCT[tiab])) <i>filters: abstract, English/Dutch</i>

Uitgangsvraag 7	Is een corticosteroïdinjectie aan te bevelen bij volwassenen met fasciitis plantaris?
Zoekdatum	14-11-2019
Database searched	PubMed (35 resultaten)
Zoektermen	((fasciitis, plantar[mh] OR plantar fasciitis[tiab] OR heel spur[tiab] OR painful heel[tiab] OR plantar fasciosis[tiab] OR plantar fasciopathy[tiab] OR plantar heel pain[tiab]) AND (glucocorticoids/administration and dosage[mh] OR corticosteroid injection*[tiab] OR steroid injection*[tiab] OR injected corticosteroid*[tiab] OR injected steroid*[tiab]) AND (systematic[sb] OR systematic review[pt] OR systematic review[tiab] OR meta-analysis[pt] OR meta-anal*[tiab] OR randomized controlled trial[pt] OR random*[tiab] OR RCT[tiab]) <i>filters: abstract, from 2016/01/01, English/Dutch</i>

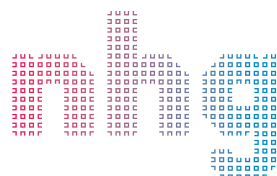

Totstandkoming en methoden

NHG-Behandelrichtlijn Fasciitis plantaris

Mercatorlaan 1200
3528 BL Utrecht
Postbus 3231
3502 GE Utrecht

088 - 506 55 00
info@nhg.org
www.nhg.org

Nederlands
Huisartsen
Genootschap